

บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในสังคมระหว่างประเทศ ในปัจจุบันนี้ ได้มีความพยายามที่จะให้มีการระงับข้อพิพาททางการค้า หรือธุรกิจระหว่างประเทศโดยการอนุญาโตตุลาการขยายตัวมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่มีองค์ระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่ให้บริการเกี่ยวกับด้านนี้มากขึ้น ในขณะเดียวกันกับที่องค์การสหประชาชาติก็พยายามที่จะมีบทบาทในการทำให้กฎหมายการค้าระหว่างประเทศทั่วโลก ซึ่งรวมถึงการอนุญาโตตุลาการทางการค้าระหว่างประเทศมีสภาพที่ใกล้เคียงกันให้มากที่สุด หรือเป็นเอกภาพ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกแก่การปฏิบัติตาม โดยมีคณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ (The United Nations Commission on International Trade Law หรือ UNCITRAL) ซึ่งตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1966 เป็นองค์ระหว่างประเทศผู้ร่างกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงที่เกี่ยวข้องกับอนุญาโตตุลาการทางพาณิชย์ เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ อยู่ภายใต้อนุสัญญาเดียวกัน ด้วยเพราะในปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องมีการระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศโดยอนุญาโตตุลาการมากขึ้นนั่นเอง

สำหรับประเทศไทย จากสถิติการระงับข้อพิพาทในทางการค้าระหว่างประเทศ¹ นั้นปรากฏว่าได้มีอัตราในทางที่เพิ่มขึ้นทุกปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 จนถึงปัจจุบัน (ดูในแผนภาพที่ 5.1) จึงเห็นได้ว่าแนวโน้มของการค้าระหว่างประเทศจะยังมีการใช้การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการมากขึ้นในอนาคต แต่ทั้งนี้ องค์ประกอบหลาย ๆ อย่างในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ไม่ว่าจะเป็นระบบการติดต่อสื่อสารที่ใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย การค้นหาข้อมูลที่รวดเร็ว และรวมถึงการทำสัญญาลักษณะ Electronic Data Interchange (EDI) หรือโดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้ทำการบันทึกข้อมูลเป็นหนังสือไว้เป็นต้น อาจทำให้การค้าระหว่างประเทศมีความสะดวก ง่าย และรวดเร็ว ดังนั้นคู่สัญญาหรือคู่กรณีพิพาท อาจหาทางหรือพยายามหาวิธีที่จะใช้การระงับข้อพิพาทที่เหมาะสมและสะดวกที่สุดกับตนเอง ซึ่งในปัจจุบัน การใช้คำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมาย (Amiable Composition) ก็เป็นทางเลือกที่สำคัญทางหนึ่งที่คู่กรณีเริ่มให้ความสนใจมากขึ้น

¹ Voravuthi Dvadasin, Dispute Resolution Mechanisms for International Trade in THAILAND, ตุลาคม เล่ม 3 ปีที่ 44 กรกฎาคม - กันยายน 2540, หน้า 149.

ข้อนำสังเกตรประการหนึ่งเกี่ยวกับการอนุญาตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมายของประเทศไทย คือ ในระบบและระบอบการปกครองของประเทศไทย นับตั้งแต่ครั้งโบราณนานมา จะเห็นได้ว่า ได้มีการใช้วิธีการชำระความหรือชี้ขาดข้อพิพาทโดยไม่ใช้กฎหมายมานานแล้วโดยไม่รู้ตัว นั่นก็คือ พื้นฐานสังคมปรัชญาไทย การที่ผู้ปกครองในท้องถิ่นได้สายขึ้นไปจนถึงชั้นเจ้าขุนมูลนาย หรือรวมถึงพระมหากษัตริย์ไทย ต่างก็ได้เป็นผู้ทำหน้าที่ชำระความด้วยตนเอง ด้วยความเป็นธรรม มโนธรรมอันดี ทั้งนี้เพราะความเคารพนับถือ เชื่อมั่นในความเป็นธรรม เป็นกลางในตัวผู้ชำระความนั่นเอง ดังนั้นคำชี้ขาดของการตัดสินชี้ขาดในอดีตจึงมีผลบังคับกับคู่กรณีอย่างมีประสิทธิภาพ จึงน่าจะสรุปได้ว่า ประเทศไทยได้นำกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้กฎหมายมาใช้ก่อนหน้านี้นานแล้ว บางครั้งอาจจะนานเสียกว่าในต่างประเทศที่มีการนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้ในปัจจุบันเสียอีกด้วย ดังนั้นประเทศไทยจึงน่าจะจะได้หันมาทบทวนบทบาทของอนุญาตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมายให้มีผลมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับในสังคมระหว่างประเทศทางการค้าต่อไปได้ ซึ่งดูเหมือนว่า มิได้เป็นของใหม่สำหรับสังคมไทยแต่ประการใด

ในปัจจุบันประเทศไทยเอง ในฐานะที่ได้มีการใช้กฎหมายอนุญาตตุลาการมาเป็นทศวรรษแล้ว คือ นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2530 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ก็ได้มีการริเริ่มโครงการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการระงับข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในสังคม โดยสำนักงานอนุญาตตุลาการและกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้เนื่องด้วยนโยบายของรัฐบาลในด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรม คือ การจัดตั้งระบบงานระงับข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในสังคมโดยการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาท และโดยวิธีอนุญาตตุลาการประกอบกับกระทรวงยุติธรรม มีแนวคิดที่จะปรับปรุงและพัฒนากระบวนการระงับข้อพิพาทและวิธีพิจารณาคความให้ทันสมัย เพื่อรองรับปัญหาคดีที่เพิ่มขึ้นตลอดมา รวมถึงส่งเสริมการระงับข้อพิพาทในสังคมโดยสันติวิธีเพื่อให้ประชาชนใช้วิธีระงับข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในรูปแบบอื่น นอกจากการนำคดีเข้าสู่ศาล เช่น การไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ ประนีประนอมข้อพิพาท การอนุญาตตุลาการทั้งในและนอกศาล โดยเฉพาะการส่งเสริมกระบวนการระงับข้อพิพาทในระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน อันจะช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลและเพิ่มพูนคุณภาพของผู้นำชุมชนในท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้มีวัฒนธรรมที่ดีในการระงับข้อพิพาทในชุมชน ซึ่งโครงการที่ได้ทำสำเร็จ ล่วงไปคือ การอบรมผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เขตอำเภอกระนวน หนองเรือ บ้านฝาง อุดรรัตน์ น้ำพอง เขาสวนกวาง และกิ่งอำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น จำนวนประมาณ 60 คน โดยการเสนอชื่อของกรรมการ ปกครอง กระทรวงมหาดไทย กรมคุมประพฤติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 7-11 กรกฎาคม 2540 และวันที่ 17-22 สิงหาคม 2540 ณ เขื่อนอุบลรัตน์ อำเภอเมืองน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งโครงการดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นโครงการหนึ่งที่เป็นเสมือนเสียงสนับสนุนการทบทวน เพื่อหันมาใช้ปรัชญาพื้นฐานของสังคมไทยส่วนหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ กระทรวงยุติธรรมยังได้มีการเสนอร่างกฎหมายอนุญาโตตุลาการฉบับใหม่ เพื่อให้มีลักษณะหรือมีผลใช้บังคับได้ตามหลักสากล (UNCITRAL Model Law) ซึ่งในการแก้ไขกฎหมายครั้งนี้ได้มีส่วนของคำชี้ขาดที่ไม่ใช้กฎหมายรวมอยู่ด้วย เพื่อเป็นการตอบสนองรับต่อธุรกิจการค้าระหว่างประเทศที่นับวันจะยิ่งจะเป็นสากลมากขึ้นทุกวัน แม้ว่าร่างกฎหมายอนุญาโตตุลาการฉบับใหม่ จะไม่มีถ้อยคำที่ระบุถึงการอนุญาโตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมาย (Amiable Composition) ชัดเจนตรงตัว แต่ก็เป็นการคัดลอกจาก UNCITRAL Model Law ซึ่งโดยเจตนารมณ์ของกฎหมายเป็นเรื่องเดียวกันอย่างน้อยก็เป็นการเริ่มต้นที่ดี

หลักกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในทางการค้า การพาณิชย์ ซึ่งเป็นการนำมาซึ่งหลักเกณฑ์ในการทำคำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมาย (Amiable Composition) นั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักความเป็นธรรมและมโนธรรมอันดี (ex aequo et bono) โดยที่หลักดังกล่าวเปรียบเสมือนหลักความเป็นธรรมคืออำนาจ (right is might) ที่ใช้ในการปกครองบ้านเมือง ที่ไม่ใช้การตรากฎหมายมากซีให้อยู่ได้กฎหมาย มิฉะนั้นจะกลับกลายเป็นอำนาจคือความเป็นธรรม (might is right) อีกทั้งสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “summs jus summa injuria” การเคร่งครัดตามกฎหมายเกินไปไม่รู้จักผ่อนปรนอะลุ่มอะล่วย ก็คือ ความยุติธรรมนั่นเอง ซึ่งเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เคยมีพระบรมราโชวาทว่า “...กฎหมายเป็นแต่เครื่องมือในการรักษาความยุติธรรม จึงไม่ควรถือว่ามีความสำคัญยิ่งไปกว่าความยุติธรรม หากควรจะต้องถือความยุติธรรมมาก่อนกฎหมายและอยู่เหนือกฎหมาย การพิจารณาพิพากษารวดคดีใด ๆ โดยคำนึงถึงแต่ความถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น ดูจะไม่เพียงพอแต่จำต้องคำนึงถึงความยุติธรรม ซึ่งเป็นจุดประสงค์ด้วยเสมอ การใช้กฎหมายจึงจะมีความหมายและได้ผลที่ควรจะได้...”² และ

“โดยที่กฎหมายเป็นแต่เพียงเครื่องมือในการรักษาความยุติธรรมดังกล่าว จึงไม่ควรจะถือว่ามีความสำคัญยิ่งไปกว่าความยุติธรรม หากควรจะต้องถือว่าความยุติธรรมมาก่อนกฎหมายและอยู่เหนือกฎหมาย การพิจารณาพิพากษารวดคดีใด ๆ โดยคำนึงถึงแต่ความถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น ดูจะไม่เป็นการเพียงพอ จำต้องคำนึงถึงความยุติธรรมซึ่งเป็นจุดประสงค์ด้วยเสมอ การใช้กฎหมายจึงจะมีความหมายและได้ผลที่ควรจะได้”³ และ “กฎหมายมิใช่ตัวความยุติธรรม หากเป็นแต่เพียงบทบัญญัติหรือปัจจัยที่ตราไว้เพื่อ

² พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดสุรินทร์ ทางกฎหมายแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2514.

³ พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาเป็นเนติบัณฑิต ณ เนติบัณฑิตยสภา วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2515.

รักษาความยุติธรรม...จึงไม่สมควรจะถือว่า การรักษาความยุติธรรมในแผ่นดินมีวงกว้างอยู่เพียงแค่ขอบเขตของกฎหมาย จำเป็นต้องขยายออกไปให้ถึงศีลธรรม จรรยา ตลอดจนเหตุและผลตามเป็นจริงด้วย"⁴

การนำเอาหลักแห่งความเป็นธรรมและมโนธรรมอันดี (ex aequo et bono) มาใช้ในกฎหมายอนุญาโตตุลาการนั้น เนื่องจากว่าในกฎหมายระหว่างประเทศมีวัตถุประสงค์ที่จะให้อำนาจแก่อนุญาโตตุลาการที่จะตัดสินคดีโดยไม่ต้องคำนึงถึงกฎหมาย (contra legem) แต่คำนึงถึงความเป็นธรรมและมโนธรรมอันดีเพียงอย่างเดียวได้ ไม่ใช่บัญญัติไว้เพื่อเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมาย ดังนั้นจึงเป็นคนละกรณีกับการนำหลักแห่งความยุติธรรมหรือความสุจริตมาใช้ประกอบในการตีความหรือเสริมแต่งกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม แม้อนุญาโตตุลาการจะเป็นแบบ ex aequo et bono อนุญาโตตุลาการก็ต้องคำนึงถึงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายของคู่กรณีเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงไม่ใช่การพิจารณาว่ากฎหมายจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับอนุญาโตตุลาการหรือไม่ แต่เป็นเรื่องของขอบเขตอำนาจของอนุญาโตตุลาการว่ามีอำนาจที่จะนำหลักกฎหมายหรือหลักเกณฑ์อื่น ๆ ที่จะมาใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทได้กว้างขวางเพียงใด ซึ่งถ้าอนุญาโตตุลาการกระทำเกินขอบเขตอำนาจที่คู่กรณีกำหนดไว้ ก็อาจทำให้คำชี้ขาดนั้นใช้บังคับไม่ได้

5.2 ข้อเสนอนแนะ

ด้วยประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ เมื่อ พ.ศ. 2530 โดยมีเหตุผลเนื่องจากขณะนั้นกฎหมายเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการนอกศาลซึ่งใช้บังคับยังมีเพียงมาตราเดียว คือ มาตรา 221 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งไม่ชัดเจนและไม่รัดกุมเพียงพอประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการต่างประเทศหลายฉบับ แต่ยังมีได้มีการบัญญัติกฎหมายภายในรองรับไว้อย่างเป็นระบบ และเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมในขณะนั้น จึงมีการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ขึ้นและมีผลใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการนอกศาลฉบับแรกของประเทศไทย บทบัญญัติส่วนใหญ่จึงกล่าวถึงเฉพาะเรื่อง พื้นฐานของอนุญาโตตุลาการเท่านั้น หากเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL แล้วจะเห็นได้ว่าเรื่องสำคัญ ๆ บางประการมิได้มีการบัญญัติไว้ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาทางปฏิบัติได้ และหนึ่งในหลาย ๆ บทบัญญัติที่ขาดหายไปจากหลักเกณฑ์ของ UNCITRAL คือ หลักการเรื่องการอนุญาโตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมาย (Amiable Composition)

⁴ พระบรมราชโองการในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาเป็นเนติบัณฑิต ณ อาคารใหม่สวนอัมพร วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2522.

แม้ว่าจะมีนักกฎหมาย นักวิชาการ หลายคนให้ความเห็นว่าหลักการเรื่องการอนุญาโตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมายน่าจะใช้ได้อยู่แล้ว ตามบทบัญญัติเดิม ในพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ.2530 แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าหลักการเรื่องการอนุญาโตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมายนั้นเป็นเรื่องของสัญญาอนุญาโตตุลาการที่จะให้อำนาจแก่อนุญาโตตุลาการตั้งแต่ต้น ไม่ใช่การได้มาของอำนาจของอนุญาโตตุลาการในชั้นวิธีพิจารณาความตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นอำนาจที่จะใช้หลักความยุติธรรม (Rule of Natural Justice) ในการให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่เท่านั้น ดังนั้นถ้าหากกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ให้คู่กรณีเลือกที่จะไม่ใช้กฎหมายในการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการนอกศาลได้แล้ว คู่กรณีทำลงไปหรือมอบเรื่องให้อนุญาโตตุลาการไปชี้ขาดโดยไม่ใช้กฎหมาย ย่อมจะทำให้หลักการเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่มีผลทางกฎหมายได้ในที่สุด เหตุเพราะการใช้หลักการนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนต่อคู่กรณีมาก หากไม่มีกฎหมายรองรับคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจจะลุกขึ้นมาอ้างเหตุความไม่ชอบด้วยกฎหมายเมื่อไรก็ได้ แต่ถ้าเรามีกฎหมายหลักให้ทำเช่นนั้นได้และอนุญาโตตุลาการก็ทำเช่นนั้นไปแล้ว เมื่อจะอ้างเหตุความไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่สามารถโต้แย้งคำชี้ขาดได้ระหว่างคู่กรณี ซึ่งตรงจุดนี้กฎหมายไทยยังไม่มีความที่ระบุให้คู่กรณีได้เลือกไม่ใช้กฎหมายได้เลย ในขณะที่กฎหมายแม่แบบ (Model Law) ของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ หรือหลักเกณฑ์ของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศในองค์กรหรือสถาบันอื่น ๆ ต่างก็มีบทบัญญัติไว้ชัดเจนว่าคู่กรณีสามารถเลือกไม่ใช้กฎหมายก็ได้แต่คู่กรณีต้องกำหนดไว้ในสัญญาอย่างชัดเจน เช่นนี้การใช้คำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมายก็มีกฎหมายรองรับอยู่ในตัวเอง ดังนั้นผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายอนุญาโตตุลาการให้รองรับอย่างชัดเจนว่า คู่กรณีพิพาทสามารถเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดโดยไม่ใช้กฎหมายได้ด้วยความเคารพต่อคณะกรรมการผู้ร่างกฎหมายอนุญาโตตุลาการฉบับใหม่ ถึงแม้ว่าขณะนี้จะได้มีการยกร่างกฎหมายอนุญาโตตุลาการอยู่แล้วก็ตาม ผู้เขียนก็ขอเสนอให้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนดังกล่าวข้างต้น ไม่ใช่เพียงระบุว่าให้อนุญาโตตุลาการตัดสินชี้ขาดได้ตามความยุติธรรม เพราะเท่านั้นอาจไม่เพียงพอที่รองรับและอาจเกิดปัญหาถกเถียงกันต่อไปในอนาคต

นอกจากการที่จะได้มีบทบัญญัติที่ให้คู่กรณีได้เลือกที่จะไม่ใช้กฎหมายแล้วในการบังคับใช้คำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมายก็ควรที่จะปรับแก้ไขให้กว้างขึ้น สอดรับกับกฎหมายหลัก ไม่เช่นนั้นแล้วถึงแม้คู่กรณีจะได้ทำลงในสัญญาอนุญาโตตุลาการจะได้ชี้ขาดตัดสินไป ก็จะไปติดจุดตรวจสอบที่สำคัญของศาล ซึ่งในกฎหมายของไทย มาตรา 24 พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ.2530 ได้วางหลักเกณฑ์เรื่องนี้ไว้แล้วว่า ศาลมีอำนาจปฏิเสธไม่บังคับตามคำชี้ขาดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเรื่องนี้ผู้เขียนได้อธิบายไว้แล้วว่า กฎหมายในที่นี้ควรจะได้เปิดกว้างยอมรับเอาหลักการคำทั่วไป หรือประเพณีปฏิบัติระหว่างคู่กรณีได้ด้วย ดังนั้นจึงไม่ควรกำหนดลงไปว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะในขณะที่เราต้องการเปิดประเทศเพื่อต้อนรับการลงทุนของนักลงทุนต่างประเทศต้องการเป็นศูนย์กลางการอนุญาโตตุลาการทางการค้าระหว่างประเทศในแถบอินโดจีนนี้ แต่ถ้ากฎหมายไทยยังคงเขียนไว้เช่นนั้น อาจจะเป็นผลร้ายต่อความก้าวไกลไป

ข้างหน้าของวงการอนุญาโตตุลาการทางการค้าที่นับวันจะยิ่งเติบโตขึ้นทุกที ประกอบกับที่ได้ศึกษาและพิจารณากฎหมายหรือหลักเกณฑ์ของต่างประเทศแล้วจะเห็นได้ว่าคำชี้ขาดที่ศาลน่าจะมีอำนาจตรวจสอบ และสามารถปฏิเสธไม่บังคับตามให้นั้นมีเฉพาะเรื่องที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีต่อประชาชนเท่านั้น ซึ่งในการตรวจสอบของศาลในคำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการต่างประเทศก็ยังพิจารณาเพียงเรื่องที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีต่อประชาชนเท่านั้น ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่การตรวจสอบคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการภายในประเทศและอนุญาโตตุลาการต่างประเทศควรที่จะเท่าเทียมกัน ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายอนุญาโตตุลาการในเรื่อง อำนาจตรวจสอบและปฏิเสธไม่บังคับตาม ให้มีอำนาจเฉพาะเรื่องที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือหลักความยุติธรรมที่ใช้บังคับแก้ข้อพิพาทนั้น

อย่างไรก็ตามเนื่องจากพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีบทบัญญัติที่ไม่ครอบคลุมแง่มุมต่าง ๆ ของกระบวนการอนุญาโตตุลาการอย่างเพียงพอ อีกหลายเรื่องด้วยกัน จึงสมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องในทางปฏิบัติ รวมทั้งเพื่อที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นสถานที่ที่เหมาะสมหรือดึงดูดให้มีการดำเนินการอนุญาโตตุลาการในประเทศมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้นักธุรกิจต่างประเทศหันมาร่วมทำธุรกิจกับนักธุรกิจไทยให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นการยกฐานะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงของประเทศให้ดีขึ้นอีกทางหนึ่ง อีกทั้งอาจจะทำให้นักธุรกิจต่างประเทศสนใจที่จะทำกาอนุญาโตตุลาการในประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งก็จะเป็นการสงวนเงินตราต่างประเทศที่คู่กรณีพิพาทฝ่ายไทยจะต้องใช้ ถ้าหากต้องเดินทางไปประทับข้อพิพาทในต่างประเทศ และยังได้เงินตราต่างประเทศของคู่กรณีฝ่ายต่างประเทศอีกด้วย อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยโดยรวม ดังนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะป็นปัญหาต่อการอนุญาโตตุลาการ กฎหมายแม่แบบอนุญาโตตุลาการของ UNCITRAL ขณะนี้ได้กลายเป็นแม่แบบหรือตัวอย่างในการร่างหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอนุญาโตตุลาการหรือแม้กระทั่งเป็นตัวอ้างอิงเปรียบเทียบในการร่างกฎหมายอนุญาโตตุลาการขึ้นใหม่ของหลาย ๆ ประเทศ ดังนั้นถ้าประเทศไทยของเราต้องการพัฒนาการอนุญาโตตุลาการของประเทศไทยให้ได้รับการยอมรับนับถือในระดับนานาชาติ ผู้เขียนก็เห็นด้วยที่ว่ากฎหมายแม่แบบอนุญาโตตุลาการของ UNCITRAL ฉบับนี้จะเป็นตัวอย่างบทบัญญัติที่สามารถนำมาศึกษาเปรียบเทียบในการร่างกฎหมายใหม่ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้เรามีกฎหมายอนุญาโตตุลาการฉบับใหม่ที่สมบูรณ์และเอื้ออำนวยสนับสนุนต่อการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการนอกศาลมากที่สุด

ในขณะเดียวกัน การอนุญาโตตุลาการภายในประเทศที่ได้มีโครงการปลูกจิตสำนึกคนไทย โดยเฉพาะผู้นำชุมชนได้ช่วยกันรู้จักนำปรัชญาพื้นฐานสังคมไทยแบบเก่า ๆ มาใช้ในการระงับข้อพิพาทอย่างมิตร ก็เป็นเรื่องที่ควรสนับสนุนให้มีการจัดนำเสนอออกไปอย่างแพร่หลาย ซึ่งในเรื่องนี้เป็นโครงการของหน่วยงานของรัฐ คือ กระทรวงยุติธรรมที่จะต้องให้การสนับสนุนทั้งกำลังคนและงบประมาณที่เพียงพอ

เพราะถือได้ว่า โครงการนี้จะป้อนเกิดหรือแหล่งกำเนิดขององค์กรในการระงับข้อพิพาทแบบท้องถิ่นหรือ อนุญาตโตตุลาการหมู่บ้านในอันที่จะบรรเทาปัญหาข้อขัดแย้งข้อพิพาทชั้นสู่ศาล หรืออนุญาตโตตุลาการใน ระดับต่อ ๆ ไปให้น้อยลง

ยิ่งไปกว่านั้นผู้เขียนในฐานะที่ได้ทำงานในสายธุรกิจอยู่ในปัจจุบัน ได้สังเกตเห็นว่าในสังคมไทย ปัจจุบันโดยเฉพาะบุคลากรของประเทศที่อยู่ในวัยทำงานหรือที่เพิ่งเริ่มต้นชีวิตการทำงาน ส่วนใหญ่แทบไม่เคยได้ยินหรือไม่รู้จักรว่า อนุญาตโตตุลาการเป็นเช่นไร หรือมีหน้าที่อย่างไร ดังนั้นความรู้พื้นฐานเรื่องการระงับ ข้อพิพาทของบุคคลในสังคมที่ผ่านวัยเรียนหรือศึกษามานั้น จึงมีน้อยมากจนน่าตกใจ และเหตุนี้ก็เป็นอีกจุด หนึ่งที่ผู้เขียนได้ขอเสนอให้มีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยเพิ่มเนื้อหาหรือสอดแทรกวิชาความรู้ที่ เกี่ยวกับกฎหมาย ศาล และการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาตโตตุลาการเข้าไปด้วย ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่าไม่ใช่เรื่อง ที่ยากเกินกว่าจะเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุญาตโตตุลาการที่ไม่ใช้กฎหมายทุกสาขาวิชา ยิ่งสามารถรับ รู้และเข้าใจได้ง่ายมากขึ้นกว่าด้วย เพราะเมื่อบุคคลในสังคมได้ศึกษาได้พอเข้าใจก็จะมองเห็นภาพรวมใน การแก้ไขปัญหาหรือระงับข้อพิพาท และถ้าได้มีการนำธุรกิจการค้าใหญ่โตต้องติดต่อกับต่างประเทศก็จะยัง ทำให้สร้างแรงจูงใจต่อสังคมระหว่างประเทศได้โดยไม่รู้ตัว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย